

จิตรกรรมฝาผนังไทยในสมัยรัชกาลที่ 9 : กรณีศึกษาในเขตภูมิภาคตะวันตก มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพของจิตรกรรมฝาผนังไทยที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 9 ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และสุพรรณบุรี เพื่อศึกษาและวิเคราะห์จิตรกรรมฝาผนังตามมโนทัศน์ของสกุลช่างผู้สร้างสรรค์ผลงาน และเพื่อศึกษาอิทธิพลของจิตรกรรมฝาผนังที่มีต่อชุมชน

ผลของการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

จิตรกรรมฝาผนังไทยในสมัยปัจจุบันนิยมวาดในพระอุโบสถ พระวิหาร และสิ่งก่อสร้างภายในวัดที่ประชาชนสามารถเข้าไปสัมผัสและใช้ประโยชน์ได้ เช่น พิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ

ท่านเจ้าอาวาสวัดส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายสำหรับการเขียนจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถและสิ่งก่อสร้างภายในวัดประมาณแห่งละ 1 - 5 ล้านบาท มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นพุทธบูชา ตกแต่งพระอุโบสถหรือสิ่งก่อสร้างภายในวัดให้เกิดความสวยงาม ประชาชนที่เข้ามาสัมผัสและใช้ประโยชน์ สามารถชมภาพจิตรกรรมที่มีความงาม มีความหมายและได้รับความรู้ ข้อคิด สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สำหรับพระอุโบสถวัดอันพันวันเจติยาราม จังหวัดสมุทรสงครามนั้น เนื่องจากวัดแห่งนี้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 กรุงรัตนโกสินทร์ การเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังจึงมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจและพระราชนิพนธ์ของพระองค์ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ของพระองค์ที่มีต่อพสกนิกรและบ้านเมือง

การจัดวางภาพและการลำดับภาพจิตรกรรมฝาผนัง ช่างผู้วาดภาพจะต้องรับข้อมูลจากท่านเจ้าอาวาสวัด โดยส่วนใหญ่ใช้คติโบราณของสมัยอยุธยาตอนปลายและรัตนโกสินทร์เป็นแนวทาง คือ ด้านหลังพระประธานเขียนภาพไตรภูมิ (พระอุโบสถวัดอันพันวันเจติยาราม สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริทรง

เห็นชอบที่จะให้ช่างผู้วาดภาพเขียนภาพโลกธรรมเทียบเท่า คือ ตอนล่างเป็นพระราชอุทยานสวนขวา ตอนบนเขียนภูมิสถานกรุงรัตนโกสินทร์แสดงทัศนียภาพเกาะรัตนโกสินทร์ โดยรอบทั้งฝั่งตะวันตกและตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเปรียบดั่งนครแห่งสวรรค์ขององค์อินทร์ เทียบได้กับเมืองไตรตรึงษ์ของไตรภูมิ) ด้านหน้าพระประธานเขียนภาพमारผจญ (พระอุโบสถวัดอันพันเจติยาราม สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริทรงเห็นชอบที่จะให้ช่างผู้วาดภาพเขียนภาพพระราชกรณียกิจเกี่ยวเนื่องด้วยการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมการเขียนภาพพุทธประวัติตอนมารผจญหรือตอนเสด็จจากดาวดึงส์) ผนังด้านข้างแบ่งเป็นชั้น ชั้นบนสุดเขียนภาพพระอดีตพุทธ รองลงมาเขียนภาพเทพชุมนุม รองลงมาเขียนภาพพุทธประวัติ และระหว่างช่องหน้าต่างเขียนภาพทศชาติ ส่วนผนังใต้ขอบล่างของหน้าต่างอาจเขียนภาพวิถีชีวิตของชาวบ้านเฉพาะท้องถิ่นนั้น ๆ โดยสอดคล้องกับสถานที่ตั้ง ความเป็นมาของวัดพระพุทธรูป สิ่งสักการะสำคัญซึ่งเป็นที่เคารพบูชาของประชาชน

พระอุโบสถที่สร้างมานาน จะต้องมีการบูรณะฝาผนัง ทำการกะเทาะปูนเก่าออกเพื่อฉาบปูนใหม่ ทำการประสีและรองพื้นด้วยวิธีการแบบช่างโบราณ การร่างภาพจะมีแบบร่างขนาดเล็กและมีแบบขยายใหญ่เท่ากับพื้นที่บนผนังเพื่อทำการปรับผนัง การระบายสีใช้พู่กันจุ่มสีฝุ่นจีนผสมกาวกะทิน โดยระบายจากพื้นหลัง ท้องฟ้า ป่าเขาลำเนาไพร แม่น้ำ พื้นดินก่อนจะระบายตัวอาคาร พระพุทธรูป มนุษย์และสัตว์ต่าง ๆ สำหรับพระอุโบสถที่สร้างขึ้นใหม่ ฝาผนังฉาบด้วยปูนซีเมนต์ ช่างอาจจะประสีหรือไม่ก็ได้ แต่ต้องขัดด้วยกระดาษทรายให้เรียบ ลงสีฝุ่นขาวหรือสีน้ำพลาสติกสำหรับทาภายในเป็นพื้น อาจใช้สีอะครีลิคหรือสีฝุ่นผสมกาวสำเร็จรูปยี่ห้อ NEO COLOR เขียนภาพระบายสี ซึ่งจะทำให้ความสดใส สีสันสวยงาม

ศิลปกรรมการแสดงออก ช่างวาดภาพจะยึดคติประเพณีเดิมที่สืบทอดเป็นหลัก เขียนภาพตามแบบอุดมคติ ระบายสีเรียบและตัดเส้น อาจจะมีระบบแสงเงาบ้างเล็กน้อย มีการปิดทองในส่วนที่สำคัญของภาพ และเขียนภาพแบบตานกมองใช้หลักทัศนียภาพมิติเชิงขนาน ภาพมีขนาดเล็กต่อเนื่องกันไป โดยใช้เส้นสีเทา ขอบตึกอาคาร สิ่งก่อสร้าง ต้นไม้ ป่าเขาลำเนาไพรเป็นการแบ่งฉากเรื่องราวแต่ละตอน

สำหรับอิทธิพลของจิตรกรรมฝาผนังที่มีต่อชุมชน อาจจะไม่ชัดเจนจนเห็นได้เด่นชัด เนื่องจากว่า ด้วยเนื้อหาสาระของเรื่องราวที่นำมาเขียนมีรายละเอียดมาก ถ้าผู้เข้าชมไม่มีความรู้พื้นฐานหรือสามารถระลึกถึงเรื่องราวนั้น ๆ ได้ และผู้อธิบายไม่สามารถอธิบายให้เข้าใจได้ว่า นี่คือภาพใคร ทำไม อะไร ที่ไหน เมื่อไร และผลเป็นอย่างไร การชมภาพจิตรกรรมฝาผนังคงได้แต่ชมความงามทางศิลปะเพียงอย่างเดียว วัดที่มีภาพจิตรกรรมฝาผนัง มักจะมีโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ควรจะได้มีกิจกรรมในโอกาสต่าง ๆ ที่สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันให้มากกว่าในปัจจุบัน... ทงวัดควรจะมีป้ายนิเทศบอกเรื่องราวหรือข้อมูลอธิบาย หรือทำเอกสารเป็นหนังสือขนาด เอ 5 พิมพ์ในระบบประหยัดค่าใช้จ่ายแต่สามารถอธิบายเนื้อหาได้เป็นอย่างดี สามารถพิมพ์ภาพประกอบมองเห็นได้ชัดเจนพอสมควร เพื่อผู้มาชมสามารถร่วมทำบุญหรือซื้อได้ในราคาประหยัด

ผู้วิจัยได้เสนอแนวคิดเรื่องกรรม พระราชประวัติ พระราชจริยาวัตรและพระราชกรณียกิจ ทศชาติชาดกและทศพิธราชธรรม ศิลปกรรมสมัยรัชกาลที่ 9 และการศึกษาและการเรียนรู้สู่ประชาชน เพื่อจะมีผู้นำไปต่อยอดแนวคิดหาแนวทางว่า จะทำให้เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ได้อย่างไร

The primary purposes of this research were 1) to survey Thai mural paintings made in the reign of King Rama 9 (the present His Majesty the King) in the provinces such as Kanchanaburi, Nakhon Pathom, Prachuab Khiri Khan, Ratchaburi, Samut Sakhon, and Suphanburi, 2) to study and analyze the paintings according to painters' attitudes and, 3) to investigate the influences of the paintings on people in the communities.

The results summarily revealed as follows :

At present Thai mural paintings are popularly painted in the buildings in Thai monasteries such as Uposatha halls, Vihara halls and other buildings where people can go, see and use such as museums and libraries.

Most of monastery abbots spend money on these paintings at the amount of 1 – 5 million baht in each monastery. The main purpose is to pay homage to Lord Buddha and to decorate Uposatha hall or other buildings where people can come to get in touch, admire the beauty of the fine arts, discern the latent meaning and obtain knowledge and ideas useful for their daily lives, As for the Uposatha hall of Wat (monastery) Amphawan Chetiyaram in Samut Songkhram Province, where has historically long connection with King Rama 2 (His Majesty the King Buddha Lertla Naphalai over 200 years ago) ; therefore, the subject matters of the paintings are about the King's biography and his general and literary work in order to honour his contributions to people and the country.

As for locating and ordering of the paintings, painters typically follow abbot's advice and artistic traditions in late Ayuddhaya period and early Rattanakosin period. Thus, behind the main Buddha image, the painting depicts the story of Tribumi (however in the Uposatha hall of Wat Amphawan Chetiyaram, Princess Sirindhorn had the painters paint equivalent Lokadhamma. Thus, at the bottom is the painting of the right Royal Garden where as at the top, the other painting portrays the scenery of Rattanakosin City Island, including those of the eastern and western bank of the Chao Phraya River, which is analogous with Indra's City in the heaven or Tritringsha City in the Tribumi story) and in front, the painting depicts the Mara disturbing Lord Buddha. (as in Uposatha hall of Wat Amphawan Chetiyaram. According to traditional paintings of the Mara disturbing Lord Buddha or Lord Buddha descending from Tavatingsa Heaven, Princess Sirindhorn had the painters paint H.M. the King's multifarious duties concerning maintenance and promotion of Buddhism). The side wall is divided into strata of painting. Topmost stratum is the painting of the past Buddhas, under this stratum is the painting of the meeting of Devas, the third stratum is that of Lord Buddha life and the story of Dasajati (the ten past lives of Buddha) is painted on the wall between window. The wall below the windows is painted to portray folk daily living in the community according to location and background of the monastery as well as the Buddha image worshipped by the people.

The walls of very old Uposatha halls need restoration. Thus, the old plaster is replaced by the new one through " Prasa " traditional technique. The painting draft is originally small and then is enlarged to put on the wall. The painting is painted using a brush dipping in Chinese powder color mixed with horse – tamarind glue. Background such as the sky, the jungle, the river and the soil are firstly painted ; then, buildings, Buddha, humans, giants and various animals are painted. As for the modern Uposatha halls with cement walls, the " Prasa " traditional technique may be used or not ; however, the wall must be smoothed by sandpaper, painted the background with white powder color or plastic water color for internal painting and the paintings may be painted using nice and fine acrylic color or plastic water color branded " Neo color "

As for artistic expression, mural painters hold traditional way and ideal model. They simply paint with plain margin. Once in a while, they use the principles of light and shade. The important part of painting is typically gilded. Moreover, some paintings are

through bird's eye view using principle of parallel – dimensioned scenery. The picture are small, consecutive and divided by grey lines of building or the jungle or the mountain according to parts of the story.

Influences of Thai mural paintings on communities seem unclear because the subject matters of paintings contain a lot of details. If the audience have no knowledge or the guide cannot explain clearly that the painting is for whom, what, when and how ; then, the audience can only appreciate its beauty. More often than not, near monasteries with mural painting, there are primary and secondary schools where activities to take advantage of existing paintings should be held. Moreover, in the monasteries, information about the mural paintings should be provided for public audience through labels or low – priced booklet.

Finally, the author would like to suggest that the subject matters of Thai mural paintings to be disseminated to public should include such as Buddhist Kamma principles and rebirth H.M. the King's History, and multifarious duties, Artistic Works in the Reign of King Rama 9 (the tenfold code of the king) and Education and Learning to peoples. This is in order for someone to find ways to enable public to understand these subject matters.